

Šenkár, Patrik

Rumunsko-slovenské vzťahy v živote a tvorbe Gustáva Augustínyho

Slavica litteraria. 2017, vol. 20, iss. 1, pp. 73-80

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SL2017-1-6>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/136585>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Rumunsko-slovenské vzťahy v živote a tvorbe Gustáva Augustínyho

Patrik Šenkár (Komárno)

Abstrakt

Príspevok poukazuje na životné osudy Gustáva Augustínyho, ktorý pôsobil ako novinár a publicista v poslednej tretine 19. storočia v rôznych mestách Dolnej zeme. Interpretáčnym spôsobom analyzuje jeho román *Malý Paríž* so špecifickým zreteľom na identifikáciu súdobých vzťahov národností na báze interpretačných reflexií. Vyzdvihuje najdôležitejšie atribúty dobovej národnej a národnostnej existencie z aspektu Slovákov. Poukazuje na „Bukuriašť“ ako na významný geografický a kultúrny stredobod. Zdôrazňuje potrebné zmierenie a spojenectvo medzi Slovákami a Rumunmi. Beletrizovaný cestopis ako základný kameň „literárnej tvorby“ Gustáva Augustínyho spolu s jeho (v náznačkách uvádzanými) publikačnými aktivitami poukazuje na relatívne komplexnú tvorivú osobnosť autora v pozadí jeho horlivosti za práva Slovákov. Konkrétne teoretické súvzťažnosti sa konkretizujú adekvátnymi úryvkami z pôvodiny.

Klíúčové slová

Malý Paríž; Gustáv Augustíny; interpretácia; národnosti; spolunažívanie

Abstract

The Romanian-Slovak Relations in the Life and Work of Gustáv Augustíny

The contribution highlights the life of Gustáv Augustíny who has worked as a journalist and columnist in the last third of the 19th century in various cities of the Lowlands (Hungary). It analyzes his prose by means of interpretative method with specific regard to the identification of contemporary ethnic relations based on interpretive reflections. It highlights the most important attributes of contemporary national and ethnic aspect of the existence of the Slovaks. It refers to “Bukuriašť” as an important geographic and cultural centerpiece. It emphasizes the need of reconciliation and alliance between Slovaks and Romanians. Fictionalized prose as the cornerstone of Gustáv Augustíny’s “literary work” along with him (in the stated indicated) publishing activity point to a relatively complex creative personality of the author behind his zeal for the rights of the Slovaks. Specifically, the theoretical correlations are gradually complemented by adequate excerpts from the original.

Key words

Little Paris; Gustáv Augustíny; interpretation; nationalities; coexistence

Štúdia sa zaoberá rumunsko-slovenskými vzťahmi v živote a tvorbe Gustáva Augustínyho. V kontexte času a miesta je významná aj jeho politická a najmä publicistická činnosť. Z dôvodu vymedzenej tematiky tejto práce sa však do zorného uhla nášho pohľadu dostáva jeho beletrizovaná cestopisná práca o Bukurešti s názvom *Malý Paríž*. Uvádzaná novinárska činnosť však odzrkadľuje Augustínyho postoje a tvorí určitý „odrazový mostík“ k jeho dielu *Malý Paríž*.

„Spojenectvo medzi Slováckmi a Rumunmi – je nielen prirodzené, ale aj nutne potrebné, tým dôvernejšie, tým nerozlučnejšie, čím oba národy cítíme, že malo byť už dávno uskutočnené. Rumuni a Slováci! Je pravda, že pôjdeme raz ruka v ruke?“¹

V druhej polovici 19. storočia sa v slovenských dolnozemskej osadách (nachádzajúcich sa aj na území súčasného Rumunsku) hlásili k slovu osobnosti, ktorých činnosť a tvorba ďaleko presahovali úzky priestor vlastných pôsobísk. Jedným z nich bol aj Gustáv Augustíny (1851 – 1900), ktorého priekopnícke činy v slovensko-rumunskom zblížovaní, resp. úsilia o spoločné vystupovanie utlačaných maďarských národností duálneho Rakúsko-Uhorska boli a dodnes sú významné. Jeho osoba je však z hľadiska vývinu slovenskej prozaickej tvorby v Rumunsku „netypická“. Bol Slovákom, ale nepochádzal z radov Dolnozemcov a ani medzi nimi nežil. Napriek tomu „... zohral dôležitú úlohu v utužovaní rumunsko-slovenských vzťahov, teda ho možno pokladať za jedného z priekopníkov usúvzťažňovania kultúr a komparatistického prístupu v kultúre i presadzovania koncepcie ‚kultúrneho mostu‘ medzi národmi...“²

Gustáv Augustíny sa narodil 31. 12. 1851 v Liptovskom Svätom Mikuláši. Po ukončení miestneho gymnázia študoval chémiu v Prahe. Po absolutoriu pracoval štyri roky ako praktikant v chrudimskom pivovare a rok ako chemik v Pivovarskom spolku. Z tohto obdobia je i jeho tlačená prvotina: brožúrka s názvom *O lisovaném droždí*, ktorá je vlastne odborného charakteru z aspektu jeho práce chemika. Počas svojho pražského pobytu sa zoznámil s Adolfom Heydukom, Rudolfom Pokorným, Antonínom Dvořákom či Jaroslavom Vlčkom. Tam sa stal aj členom Umeleckej besedy, kde prednášal o slovenskom básnikovi Samovi Chalupkovi. V roku 1881 sa zamestnal ako úradník v pražskej banke Slávia, kde však pracoval iba krátky čas, pretože ho vymenovali za reprezentanta banky v pobočkách v Martine a Budapešti. Počas svojho pražského pôsobenia sa však Augustíny nezdokonaľuje iba v češtine, nemčine, francúzštine a ruštine (neskoršie ovládal aj maďarčinu, srbčinu a rumunčinu) a v podvojnom účtovníctve, ale debutuje aj ako novinár v humoristicko-satirickom časopise Paleček. Koncom roku 1883 prišiel pracovne do Bukurešti, kde sa však nevedel stotožniť s miestnym prostredím. Začína písať články do Národných novín, no svoj iný (širšie koncipovaný) text s názvom *Malý Paríž* aj do Slovenských pohľadov. Práve ten v nich vyšiel na pokračovanie v troch číslach piateho ročníka Slovenských pohľadov (1885). Postupne sa začína už naplno venovať svojej novej profesii – novinárstvu. V Bukurešti pracoval pre noviny Universul a pre miestne francúzske periodiká L'Etoile roumaine a L'Expres-Orient; posielal články do Národných novín a pražských Národných listov. Celé toto obdobie novinárčenia bolo pre neho aj vynikajúcou politickou školou. V Sibiu sa Augustíny stáva redaktorom orgánu Rumunskej národnej strany v Sedmohradsku – časopisu Tribuna (1892). Nastupuje tam v januári roku 1893

1 ŠTEFANKO, Ondrej: *Gustáv Augustíny – most medzi dvoma národmi*. In: *Malý Paríž*. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1997, s. 92.

2 O životných osudoch a „začlenení“ Gustáva Augustínyho do kontextu spomínaného vývinu bližšie pozri: ANOCA, Dagmar Mária: *Slovenská literatúra v Rumunsku*. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2010, s. 52. Tematicky podobne o ňom píše aj Matej Rádix vo svojom texte *Dejiny nadlacksých Slovákov*.

a jeho prvý článok s názvom *Vocea unui slovac* (Hlas jedného Slováka) bol uverejnený 27. januára s poznámkou redakcie: „*Autor tohto článku, ktorý ho napísal rovno po rumunsky, je p. Gustav Augustíny, interný spolupracovník redakcie Tribuny, sa podujal informovať rumunskú verejnosť o zápasoch slovanských národov monarchie a oboznámiť vás s hlasmi týchto národov.*“³ Ako redaktor ihneď začal oboznamovať Slovákov i Rumunov s národným hnutím oboch utláčaných národov.

Roky 1892 – 1896 boli rokmi vrcholných prejavov vzájomnosti uhorských národností. Po tomto období však nastáva postupný pokles dovtedy stúpajúcej tendencie spolupráce utláčaných národností Uhorska, a to aj medzi Rumunmi a Slovákmí. Augustíny odchádza zo Sibiu v roku 1897 pre rozpory, ktoré medzi ním a istými miestnymi kruhmi existovali už dlhší čas. Novinárska činnosť Gustáva Augustínyho (najmä v Sibiu) je nesmierne bohatá. V Tribune uverejňoval články najmä politického charakteru, ale i state o Jánovi Kollárovi, o slovenských trávniciaoch, o diele J. A. Komenského.

Dôležitým medzníkom nielen v živote národností Rakúsko-Uhorska, ale aj v osobnom živote Augustínyho bol kongres Rumunov, Slovákov a Srbov, ktorý sa uskutočnil v Budapešti (1895). Spojil národnostné politické strany Uhorska a položil základy ich spolupráce. Gustáv Augustíny, iniciátor kongresu, mal na ňom významnú úlohu: bol tlmočníkom, pretože jediný poznal jazyky všetkých prítomných národov. Aj na základe poznatkov z tejto akcie vyslovil dôležitú myšlienku o mierovom spolunažívaní: „*Nech žije rumunský národ! Nech žije solidarita utláčaných národov! Nech žije rumunsko-slovenské bratstvo!*“⁴ Neskôr sa vracia na Slovensko, ale už v septembri roku 1897 odchádza do Brašova. Spolupracoval vtedy ako redaktor s časopisom Slovenské listy, vydávanom v Ružomberku, ktorého šéfredaktorom bol Karel Salva; po siedmich číslach však tento časopis zanikol. Potom sa Augustíny rozhodol usadiť v Budapešti, kde pracoval ako dopisovateľ viacerých novín. Zamestnáva sa však aj v redakcii novín Tribuna poporul v Arade. Žiada stále, aby sa mohol vrátiť na Slovensko, špeciálne do Martina. Martin ho však neprijíma.

Rumunsko-slovenská vzájomnosť sa (najmä počas jeho pôsobenia v Sibiu) začala u Augustínyho intenzívne prejavovať aj na školskom poli: viedli sa rokovania o sústavnom posielaní slovenských žiakov na rumunské a saské školy v Sedmohradsku. Všeobecné politicko-kultúrne ovzdušie, podopreté minimálnou mierou aj činnosťou Augustínyho, spôsobilo, že sa vo vysokoškolských centrách (Budapešť, Viedeň, Praha) začínajú konať rumunsko-slovenské študentské večierky. Zo spolku slovenských študentov v Prahe (Detvan) mu posielajú list do Sibiu, v ktorom ho žiadajú o učebnice a čítanky rumunčiny, aby sa mohli učiť reč národa, ktorý prejavuje toľké sympatie k Slovákom. Pri oceňovaní Augustínyho životného diela však nemožno obísť ani jeho podiel pri realizovaní rumunsko-slovenskej ženskej spolupráce (výučba Sloveniek po rumunsky, výmena ľudových výšiviek, zhotovovanie krojov a pod.).

Ústrednou myšlienkou novinárskych postojov Gustáva Augustínyho je teda potreba spolupráce medzi utláčanými národnosťami Uhorska, zápas o záchranu národnej svojbytnosti každého národa, potreba organizovania sa a snaha o zrovnoprávnenie.

3 Porov. pozn. 2, s. 92.

4 Tamtiež, s. 95.

Vo svojich povzbudzujúcich článkoch v novinách objasnil niektoré významné otázky, týkajúce sa politických postojov národností. Vo vzťahu k tomu (ale aj ku Slovákom či Rumunom) je príznačné uviesť dobový výrok, že „... *Augustínyho duša uchvátila nás všetkých svojou neskonalou láskou k Rumunom. Ako veľmi nás ľúbil ten človek! Cudzí nášmu národu pokladal nás za lepších, akí sme, a celý svoj život obetoval nám...*“⁵ Tento významný človek, ktorý sa celý život usiloval o zblíženie Slovákov a Rumunov, v noci z 13. na 14. 2. 1900 spáchal samovraždu.⁶ Jeho úsilie však nebolo márne. Svedčí o tom i text, ktorý bol vyrytý na jeho náhrobnom kameni: „*Vďační Rumuni slovenskému bratovi. Postavili vďační Slováci a Rumuni. Vďačná ti pamäť v národe.*“⁷

Najkomplexnejším prejavom Augustínyho osobnosti je však práca *Malý Paríž*: v nej sa prejavili aj jeho literárne vlohy. Nazrel v nej aj pod povrch javov, zaregistroval dobovú atmosféru, využívajúc nemilosrdnú iróniu a uštipačné poznámky. Augustínyho *Malý Paríž* treba hodnotiť ako prvý komplexný obraz, aký sa slovenskému čitateľovi v Rumunsku o Bukurešti predstrel.

Gustáv Augustíny vo svojom prozaickom diele *Malý Paríž*, ktorý tvorí vlastne prechod od vecnej literatúry k beletrii, uvádza historický vývin mesta Bukurešť od 14. storočia.⁸ Podáva romantické i menej romantické povesti o vzniku tohto mesta. Jeho etymologické

5 Tamtiež, s. 101. Sú to slová rumunského politika Vasileho Goldișa (1862 – 1934), člena rumunskej akadémie, po ktorom je v súčasnosti pomenovaná Západná univerzita v Arade.

6 O „pohnutom“ osude Gustáva Augustínyho (styk s českou inteligenciou, štvormesačné väznenie, úmorná práca úradníka) píše aj Peter Andruška. Prízvukuje fakt, že Augustíny ovládal sedem jazykov „utlačaných národností Rakúsko-Uhorska“. Vyzdvihuje jeho evidentný názor o potrebe spolupráce medzi národnosťami a myšlienku, podľa ktorej „osud svojho národa mu je ideálom“. Hlbšie analyzuje jeho novinársku prácu v Bukurešti (Universul), Sibiu (Tribuna), Arade (Tribuna populară) či Ružomberku (Slovenské listy), čím jeho osobnosť hodnotí ako kvalitného novinára. O životnej ceste Gustáva Augustínyho bližšie pozri: ANDRUŠKA, Peter: *Súčasní slovenskí spisovatelia z Rumunska*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2009, s. 38 – 41; ŠTEFANKO, Ondrej: *Gustáv Augustíny – most medzi dvoma národmi*. In: Ponachodené súvislosti. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2004, s. 45 – 56; ŠTEFANKO, Ondrej: *Gustáv Augustíny – most medzi dvoma národmi*. In: ANOCA, Dagmar Mária – BARBORICÁ, Corneliu – ŠTEFANKO, Ondrej (eds.): *Variácie 8. Bukurešť*: vyd. Kriterion, 1986, s. 148 – 157; ŠTEFANKO, Ondrej: *Gustáv Augustíny – most medzi dvoma národmi* (rovnomený doslov ku knihe *Malý Paríž*). In: *Malý Paríž*. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1997, s. 89 – 104, resp. ŠTEFANKO, Ondrej: *Gustáv Augustíny – most medzi dvoma národmi*. In: *Pohľadaj korene svoje*. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1998, s. 163 – 179. Jeho osobu a (najmä publicisticko-politickú) činnosť uvádza i v súvislosti s osobou Gustáva Maršalla-Petrovského aj Peter Andruška. O tom bližšie pozri: ANDRUŠKA, Peter: *Dolnozemske podoby slovenskej kultúry*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2007, s. 117 – 118. O spomínanom Kongrese Rumunov, Slovákov a Srbov roku 1895 pozri rovnomený článok Milana Krajčoviča. In: *Dolnozemskej Slovák I (XVI)*, 1996, č. 1, s. 11 – 13.

7 Porov. pozn. 6, s. 101. V súčasnosti ani hrob, ani pamätná tabuľa Gustáva Augustínyho sa nezachovali (bol pochovaný v Arade).

8 Po prvom uverejnení tohto diela v *Slovenských pohľadoch* (1885) jeho reedícia vyšla až v roku 1997. O tom bližšie pozri: AUGUSTÍNÝ, Gustáv: *Malý Paríž*. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1997. Týmto vydavateľským činom Ondrej Štefanko ako zodpovedný redaktor „ilustroval vlastne svoju koncepciu ‚kultúrneho mostu‘ bilingválnych (bikultúrnych) jedincov... a zároveň sa pokúsil aj o syntézu otázok slovensko-rumunských a rumunsko-slovenských vzťahov...“ In: ANOCA, Dagmar Mária: *Slovenská literatúra v Rumunsku*. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2010, s. 173. Samotný text (vo výbere Ondreja Štefanka) bol publikovaný aj v zborníku *Variácie 8*. O tom bližšie pozri: AUGUSTÍNÝ, Gustáv: *Malý Paríž*. In: ANOCA, Dagmar Mária – BARBORICÁ, Corneliu – ŠTEFANKO, Ondrej (eds.): *Variácie 8. Bukurešť*: vyd. Kriterion, 1986, s. 158 – 178.

vysvetlenia sa často prikláňajú k tým bájnnejším variantom (Bukurešť – mesto radosti). Hovorí o dôležitosti vtedajšieho „Bukuriaštu“ i celého okolia. Tento historický lineárny proces sa dostáva až do autorovej súčasnosti, keď vyzdvihuje progres mesta. Približuje mentalitu a kultúru obyvateľov hlavného mesta, vychádzajúc zo spolupráce a sympatie medzi národnými hnutiami. Na druhej strane však prízvukuje jeho pomernú mladosť, chudobu na dejinné zjavy či historické pamiatky. Podáva stručný obraz osudu rumunského národa a stratifikáciu mestskej spoločnosti na základe majetku. Kriticky sa vyjadruje najmä o absencii tzv. stredného stavu, ktorý by najviac vedel povzniesť tvorivé dianie v meste. Vyslovuje sa za to, že: „*Škoda v skutku dať zahynúť každej pamiatke na život ten kultúrny, nám teraz divným sa zdajúci, ale pre vývin národný predsa veľmi pamätihodný.*“⁹ Autor však hovorí aj o potrebe nástupu nového životného spôsobu, samozrejme, so zachovaným „maloparižským fazónom“. Táto originalita sa vysvetľuje počtom ulíc, opisom domov, dvorov, záhrad, chalúp, kolíb. Bukurešť prirovnáva k veľkej záhrade, v ktorej sa strácajú príbytky pánov. Je to znak toho, že súdobé mesto sa viac-menej konsoliduje vo vzťahu k vyššej a nižšej spoločenskej vrstve. Na základe toho je zrejmé, že „... mesto je rozdelené na rozličné spoločnosti, podobné malým republikám, ktoré majú svoje zákony, svoje zvyky, svoj žargón a vychytené výrazy.“¹⁰ Mimoriadny dôraz sa v texte kladie aj na opis stavieb kostolov, resp. zaniknutých kláštorov: prízvukuje sa pri nich spätosť národa (rumunského i slovenského) so samotným náboženstvom (katolícky, evanjelický, kalvínsky, arménsky kostol, resp. židovská synagóga). Augustíny uvádza aj zvyky jednotlivých cirkví, ktoré pre „cudzince“ môžu byť nezvyčajné (napríklad klopanie na voľne zavesenú dosku – akoby zvonenie a pod.). Odzrkadľuje sa tu binárna opozícia „my – oni“, teda rumunské a slovenské. Nie je však medzi nimi antagonistická hranica. Práve v tomto vzťahu je Augustíny určitým mostom, spájajúcim oba národy.

Z čisto historického aspektu autor postupne prechádza k otázkam vývinu jazyka (ktorý konkretizuje aj príkladmi: napríklad spoločné slová, vzťahujúce sa na pastiersky život) a k opisu niektorých etnologických obyčajov (deň Troch kráľov, sobáše, pohreby). Zo sociálneho aspektu sa v texte špeciálne uvádza existencia špitálov, sirotincov a vyšších dievčenských škôl, ktoré tvoria pendant v opozícii „cirkevné – svetské“. Ich stav je v súdobom Malom Paríži adekvátny, slúžiaci na zlepšenie zdravotného i výchovného stavu obyvateľstva.

Augustíny vcelku detailne opisuje aj svetské pamätihodnosti hlavného mesta: univerzitu, botanicú záhradu, národné divadlo, kráľovský palác, ale aj „fiakre-birže, tramwaje, omnibusy“ – lebo aj tie „patria k pamätihodnostiam“. Pri univerzite uvádza systém školsťva, charakteristiku štyroch fakúlt, počet poslucháčov, ale aj to, že napriek vysokej úrovni poskytovaného vzdelania väčší počet mládeže študuje v Paríži, Berlíne či Viedni. Kriticky sa vyjadruje aj o dezolátnom stave botanickej záhrady (primitívne zariadenie, ošarpaný nízky plot). Vyzdvihuje však pompéznosť a ozdobnosť národného divadla a jeho podobnosť s milánskou La Scalou. Pri tejto otázke sa však vyslovuje za čím častejšie používanie rumunčiny v rámci dramatických i operných predstavení. Podobne je „útlkom krásy

9 AUGUSTÍNÝ, Gustáv: *Malý Paríž*. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1997, s. 12.

10 BRUYÉRE, Jean de La: *Charaktery*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1987, s. 129.

a úľuby“ kráľovský palác s krásnym čínskym salónom. Vzápätí sa ako empatický skutok javí to, že kráľovná v spoločenskom styku s kráľovským palácom uviedla národný kroj ako odporúčané oblečenie v rámci dobročinných plesov. Tieto kroje Augustíny konfrontuje z národnostného hľadiska a dospieva k záveru, že rumunský ženský kroj je rozmanitejší a krajší než slovenský, ale v prípade mužského „my – Slováci“ vynikáme.

Autor prízvukuje rýchle kroky meniacej sa tváre mesta, ktorého znakom je Boulevard, ktorý prirovnáva k peštianskej Andrásyho triede. Ten, podobne s Grand Hotelom, by svojou eleganciou mal dôstojne reprezentovať Malý Paríž. V rámci tejto problematiky sa dotýka aj nepravidelnosti bukureštských ulíc a metamorfózy ich názvov; uvádza sústredenost' verejného života (šum, pestrosť, lesk, pohyb).

Zaujímavým aspektom je uvádzanie tematiky módy, ktorá tiež charakterizuje vtedajšiu Bukurešť: šaty, klobúky, látky a ich nosenie „Maloparižankami“. Augustíny konštatuje, že tieto ženy hlavného mesta sa viac-menej približujú z tohto pohľadu „Veľkoparižankám“.

Zaujímavou črtou je rozvíjanie otázky kníhkupectiev: je veľavravné, že až 80 % kníh pochádza z oblasti francúzskej literatúry. Je to „... *najlepší dôkaz o intelektuálnych vzťahoch medzi Parížom na Seine a Malým Parížom nad Dímbovicou.*“¹¹ Augustíny však kritizuje slabo vyvinutú rumunskú literatúru a evidentné francúzofilstvo, týkajúce sa prevažne beletrie. Naopak, domácu žurnalistiku pokladá za značne perspektívnu.

V susedstve týchto kníhkupectiev sú aj rôzne obchody, ktoré sú však najmä v rukách cudzincov. Ich vývoj vidí v spätosti s existenciou železnice i riadnych ciest, ktoré nesú v sebe základné podmienky pri výmene tovaru.

Autor sa vyslovuje aj za zachovanie dôstojnosti každého obyvateľa, nezávisle na jeho národnosti, resp. náboženskom presvedčení, veď „... *slniečko svieti na všetkých rovnako a oko Vševidiace hľadá práve tak spravodlivo v Malom ako Veľkom Paríži, rovnako vidí právo i krivdu páchanú na jednotlivcov i národoch.*“¹²

Dôležitým faktorom pre cudzinca je opis hotelierstva a gastronómie mesta. Autor sa kladne vyslovuje k tejto problematike, avšak uvádza značný rozdiel medzi francúzskym a rumunským hostincom. Opäť uvádza „rozvrstvenie“ týchto zariadení: hotely, reštaurácie so záhradami, reštaurácie bez záhrad, kaviarne, cukrárne. Konštatuje zaujímavý fakt, že prvú „... *elegantnú reštauráciu ešte dávno pred uvedením hotelov zariadil tu Slovák Hrčka z Liptovského Ružomberku, emigrant po boji, za maďarskú slobodu*“...¹³ Na základe tejto skutočnosti uvádza existenciu umeleckých zážitkov (hudby, tanca, spevu) v rámci týchto zariadení. Vyzdvihuje však nedostatok kvalitnej a dobrej hudby, ktorú reprezentujú najmä cigánski „lautári“, najsúcejší a najprirodzenejší interpreti národnej hudby. Augustíny sa na širšej ploche venuje aj problematike národných piesní, kritizuje ich absenciu; uvádza však aj ich delenie (epické i lyrické piesne do tanca i colinde – koledy), ktoré sú podkladom pri opise typov tancov. Tieto marginálne o spoločenskom živote dostávajú konkrétny výraz a význam najmä pri verejných slávnostiach a zábavách, ktoré môžu byť okorené aj (dobovo vychytenou) športovou činnosťou.

11 Porov. pozn. 10, s. 33.

12 Tamtiež, s. 37.

13 Tamtiež, s. 41.

Zaujímavým aspektom je teda (už spomínané) rozšírenie používania francúzštiny a jej kontaminácia na úkor čistoty vlastnej reči. Autor uvádza aj jej prítomnosť v školskom vzdelávacom systéme. Prízvukuje však fakt, že: „... Rumuni snažia sa svoju reč očistiť od cudzoty a že chcú slová i výrazy prebrané z iných rečí nahradiť novými, z matky-reči latiny...“¹⁴ Poukazuje však na zhubný vplyv bezohľadného neologizovania a hovorí o racionálnej potrebe zachovania si jazykových tradícií. Súdobý rumunský národ pokladá za demokratický, štátne zriadenie – kráľovstvo – za dostačujúce, spoločenské rozvrstvenie za adekvátne. Znakom tejto liberálnosti je aj napríklad možnosť účasti všetkých spoločenských vrstiev na plesoch pri dodržiavaní správneho oblečenia; možnosť usporadúvania elegantných zábav aj vo vlastných domoch a pod.

Autor teda vo všeobecnosti, ale i konkrétne podáva „... obraz dnešného stavu, krátky opis o predošlosti národa, tvoriaceho dnes štát rumunský, hlavne pre slovanskosť jeho bývalých ustanovizní.“¹⁵ Vidíme v tom jeho snahu o určitú klenbu medzi rumunským a slovenským, teda jeho určité sprostredkovanie medzi národmi a národnosťami. Tie sa o. i. opisujú pri charakteristike pomerov (dejepisných prameňov), ktoré detailnejšie uvádza v časovom rozmedzí do roku 1830 a po roku 1859. Uvádza práva a povinnosti rumunských kniežat či panovníkov, voľbu vojvodu. Charakteristickým znakom toho, že „... Rumuni žili so Slovanmi v úzkom spojení...“¹⁶ je aj zaujímavý fakt, že „... asi do roku 1679... začínajú sa osnovať v rumunčine, ale i vtedy titul vojvodov na začiatku každého dekrétu zostáva ešte vždy slovanský.“¹⁷

Autor uvádza politický a hospodársky opis hlavného mesta ako centra celej krajiny, ktorá „... je v pravom zmysle slova zemou požehnanou; úrodnosť jeho pôdy vyrovná sa v rovinných polohách úplne Banátu...“¹⁸ Z tohto pohľadu uvádza prítomnosť najvýznamnejších poľnohospodárskych plodín (pšenica, kukurica, žito, jačmeň, ovos), povestnosť starodávneho včelárstva, chov dobytky, veľkú rozlohu hôr, množstvo minerálov a bohatosť petrolejových prameňov. Na druhej strane však prízvukuje celkovú absenciu rumunského domáceho priemyslu, resp. väčší dovoz než vývoz. Podobne sa stavia aj k otázke ozbrojovania sa, v ktorom sú vydané sumy na vojsko ohromné. Napriek tomu vyzdvihuje dôležitosť Rumunska, nakoľko ho svet priraduje „... v rade štátov európskych na 13. miesto; dôležitosť jeho bude rásť čím ďalej tým viac...“¹⁹

Na základe týchto analýz života i diela Gustáva Augustínyho je zrejmé, že tak ako v minulosti, aj v súčasnosti je veľmi dôležité zaujímať sa o iné národnosti, a tým pomáhať lepšiemu spolunažívaniu.

14 Tamtiež, s. 50.

15 Tamtiež, s. 63.

16 Tamtiež, s. 80.

17 Tamtiež, s. 77 – 78.

18 Tamtiež, s. 58.

19 Tamtiež, s. 63.

Literatúra

- ANDRUŠKA, Peter: *Do Nadlaku i do sveta*. In: Súčasní slovenskí spisovatelia z Rumunska. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2009, s. 45 – 56.
- ANDRUŠKA, Peter: *Historik slovenskej Dolnej zeme*. In: Dolnozemské podoby slovenskej kultúry. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2007, s. 181 – 212.
- ANOCA, Dagmar Mária: *Literatúra v medzivojnovom období (1918 – 1945)*. In: Slovenská literatúra v Rumunsku. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2010, s. 55 – 66.
- ANOCA, Dagmar Mária: *Slovenská literatúra v Rumunsku*. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2010.
- AUGUSTÍNÝ, Gustáv: *Malý Paríž*. In: ANOCA, Dagmar Mária – BARBORICĀ, Corneliu – ŠTEFANKO, Ondrej (eds.): Variácie 8. Bukurešť: vyd. Kriterion, 1986, s. 158 – 178.
- AUGUSTÍNÝ, Gustáv: *Malý Paríž*. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1997.
- BRUYÉRE, Jean de La: *Charaktery*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1987.
- KRAJČOVIČ, Milan: *Kongres Rumunov, Slovákov a Srbov roku 1895*. In: Dolnozemský Slovák I (XVI), 1996, č. 1, s. 11 – 13.
- ŠTEFANKO, Ondrej: *Gustáv Augustíny – most medzi dvoma národmi*. In: ANOCA, Dagmar Mária – BARBORICĀ, Corneliu – ŠTEFANKO, Ondrej (eds.): Variácie 8. Bukurešť: vyd. Kriterion, 1986, s. 148 – 157.
- ŠTEFANKO, Ondrej: *Gustáv Augustíny – most medzi dvoma národmi*. In: Malý Paríž. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1997, s. 89 – 104.
- ŠTEFANKO, Ondrej: *Gustáv Augustíny – most medzi dvoma národmi*. In: Pohľadaj korene svoje. Nadlak: Vydavateľstvo Kultúrnej a vedeckej spoločnosti Ivana Krasku, 1998, s. 163 – 179.
- ŠTEFANKO, Ondrej: *Gustáv Augustíny – most medzi dvoma národmi*. In: Ponachodené súvislosti. Nadlak: Vydavateľstvo Ivan Krasko, 2004, s. 45 – 56.

doc. PaedDr. Patrik Šenkár, PhD.

Katedra slovenského jazyka a literatúry
Pedagogická fakulta, Univerzita J. Selyeho
Bratislavská cesta 3322, 945 01 Komárno, Slovensko
senkarp@ujvs.sk